

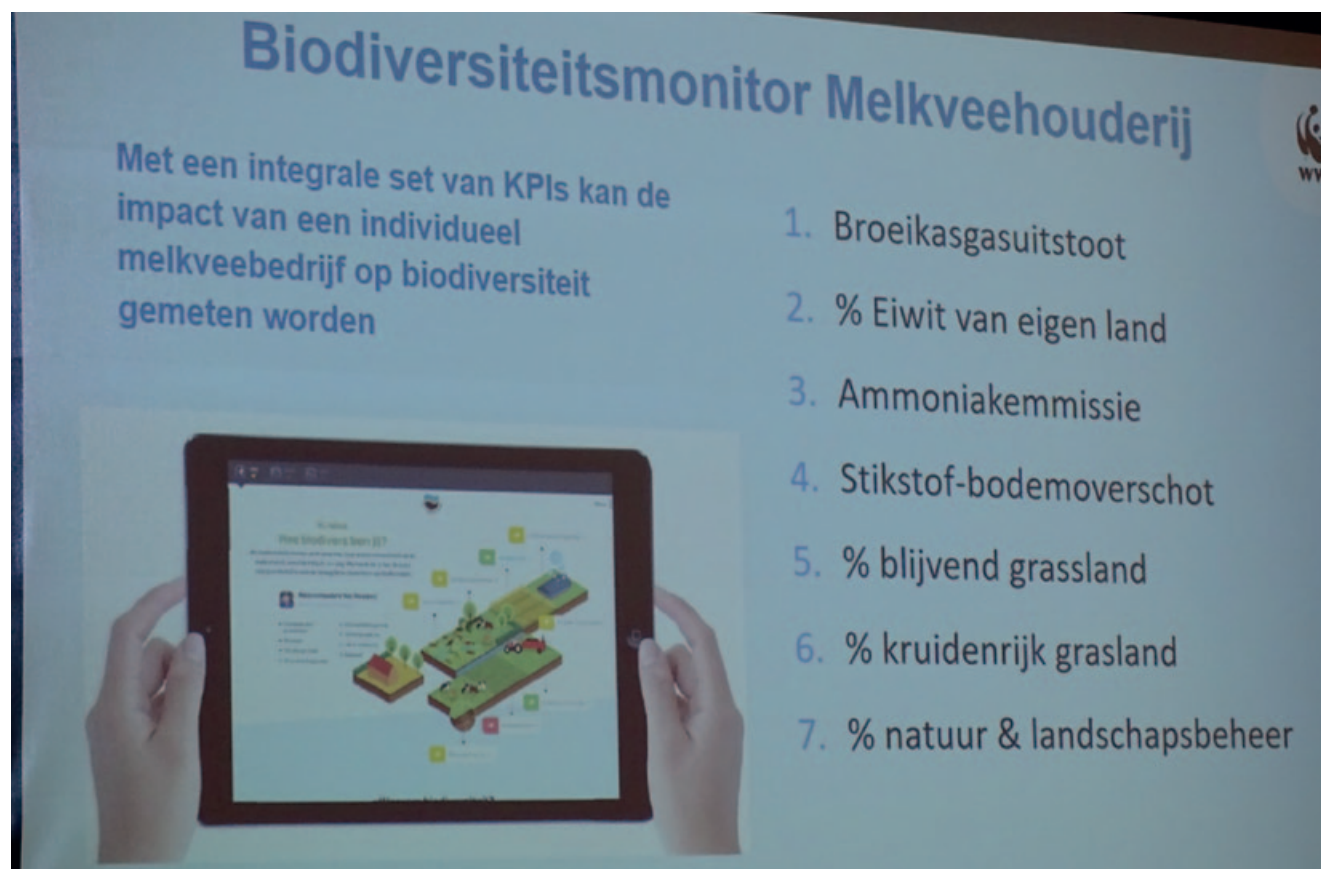
Neuzen dezelfde kant op bij uitwerking landbouwvisie

Kringlooplandbouw vergt samenwerking

Sinds de Visie op Kringlooplandbouw van minister Carola Schouten, werken verschillende partijen aan de uitwerking ervan, zo bleek tijdens een bijeenkomst van de Nederlandse Zoötechnische Vereniging.

“Het Ministerie van LNV creëert experimenteerruimte voor initiatieven”, vertelt Harm Smit, senior beleidsmedewerker Mest & Milieu, tijdens het Inspiration Dinner van de Nederlandse

Zoötechnische Vereniging. De discussieavond was deze keer georganiseerd samen met het Netwerk Land en Water en vond plaats bij het FrieslandCampina Innovatiecentrum in Wageningen.

Figuur 1. Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij met kritische prestatie indicatoren (KPIs).

Biodiversiteitsmonitor

Jacomijn Pluimers van het Wereldnatuurfonds (WWF) vertelt dat landbouw en natuur elkaar nodig hebben. “Alleen met landbouw die gebaseerd is op ecosystemen kunnen we ervoor zorgen dat landbouw en natuur elkaar versterken”, stelt Pluimers. Voor het WWF omvat kringlooplandbouw zes basisprincipes: produceren binnen de grenzen van één aarde, in balans met de natuurlijke omgeving, beschikbare landbouwgrond in eerste instantie gebruiken voor menselijke consumptie, een vooral plantaardig voedingspatroon, graslanden gebruiken voor veehouderij en zoveel mogelijk gebruik maken van eigen resources. Om deze principes uit te werken richt het WWF zich – in een samenwerkingsproject met onder meer Rabobank en Friesland-Campina – in eerste instantie op de melkveehouderij, als grootste grondgebruiker binnen de landbouwsector. Doel is een geleide transformatie naar een meer duurzaam melkveehouderijsysteem, waarbij boeren worden beloond voor producten en diensten ten behoeve van de natuur.

In de zogeheten Biodiversiteitsmonitor (zie figuur 1) zijn kritische prestatie indicatoren benoemd die de basis moeten vormen voor een verdienmodel en die de melkveehouder informeert over mogelijke maatregelen die hij op zijn bedrijf kan toepassen. “Het doel van de monitor is om een integrale verbetering van de biodiversiteit te realiseren, met zo min mogelijk extra administratieve lasten voor de veehouder”, legt Pluimers uit. “De bereidheid van de boeren om mee te doen aan bijvoorbeeld ‘On the Way to Planetproof’, is groot”, merkt zij op. De Biodiversiteitsmonitor zal in de praktijk nader worden uitgewerkt. Het is duidelijk dat de verschillende factoren soms tegenstrijdig zijn. Met veel kruidenrijk grasland wordt het bijvoorbeeld lastiger om zoveel mogelijk eiwit van eigen land te halen. Hoe de verschillende KPI's onderling gewogen moeten worden en uiteindelijk opgeteld tot één biodiversiteitsscore, is nog een hele puzzel. Ook is nog niet duidelijk in hoeverre melkveehouders keuzevrijheid behouden. Mogen zij zich richten op één of twee van de KPI's, of moeten ze scoren op alle onderdelen? FrieslandCampina wil melkveehouders wel betalen voor natuurdiensten en ook de Rabobank is hiertoe bereid, maar het is de vraag of en hoe andere marktpartijen (waterleidingbedrijven) hierin een verdienmodel zien.

Veehouderij in kringlooplandbouw

Hannah van Zanten van de leerstoelgroep Dierlijke Productiesystemen van Wageningen UR houdt zich bezig met de rol van het dier in een duurzaam voedselproductiesysteem. Uitgaande van een humane eiwitbehoefte van 60 gram per dag, berekende zij dat tot een derde hiervan kan worden gedekt met dierlijk eiwit als landbouwhuisdieren alleen worden gevoerd met reststromen. In een dergelijk systeem wordt minder landbouwgrond gebruikt dan bij een volledig veganistisch voedingspatroon.

Momenteel werkt haar onderzoeksgroep aan modellering van een optimaal voedingspatroon, op basis van optimale conversie van reststromen en voor mensen niet eetbare (delen van) gewassen naar hoogwaardige eiwitten van dierlijke oorsprong. Dergelijke modelleringen hebben uitgewezen dat zelfs consumptie van 30 gram dierlijk eiwit per dag op een duurzame wijze

Hannah van Zanten van Wageningen UR houdt zich bezig met de rol van het dier in een duurzaam voedselproductiesysteem.

mogelijk is, als de beschikbare grondstoffen optimaal worden verdeeld over vleesvarkens, leghennen, vleeskuikens, melkkoeien en vleesvee.

Melkkoeien en leghennen komen naar voren als efficiënte leveranciers van dierlijke eiwitten, enerzijds vanwege de productie van eieren en melk (naast vlees), anderzijds omdat koeien kunnen worden gevoerd met grondstoffen die niet geschikt zijn voor humane consumptie. Vleeskuikens komen minder goed uit het model, omdat hun voer relatief veel granen en soja bevat, dat ook kan worden ingezet als voedsel voor mensen.

In vervolgprojecten worden ook schapen, geiten, konijnen, vis en insecten als bron van dierlijke eiwitten meegenomen en wordt mede aandacht besteed aan de voorziening van andere essentiële nutriënten, zoals vitaminen en mineralen. Omdat het voorkomen van verliezen een belangrijke bijdrage levert aan een duurzaam voedingspatroon, gaat Van Zanten ook de gevolgen doorrekenen van het opnieuw toelaten van processed animal protein (PAP, voorheen diermeel) en (hittebehandeld) keukenafval (swill) als diervoedergrondstof.

Mestbeleid

In het kader van het streven naar kringlooplandbouw vindt er binnen het ministerie van LNV een herbezinning plaats op het mestbeleid, vertelt Smit: “We zijn daarover ook in discussie met Brussel, om waar nodig de EU-wetgeving aangepast te krijgen”, legt hij uit. Er lopen al initiatieven om menselijke ontlasting en/of dierlijke mest te verbranden, zodat de mineralen (N, P, K) er uit kunnen worden teruggewonnen. Ook winning van struviet uit het riool kan helpen om op een nieuwe manier ‘kunstmest’ te produceren. “De rioolwaterzuivering wordt op die manier een mineralenfabriek”, vertelt Smit, “ook dat draagt bij aan het sluiten van de kringloop.”

Conclusie van de discussieavond was dat samenwerking tussen onderzoek, beleid, natuurbeschermingsorganisaties en de landbouwsector nodig is om de omslag naar kringlooplandbouw te maken op een voor alle partijen en in alle opzichten duurzame manier.